

วิทยาวรรณกรรม: คุณค่าและแนวคิดศาสตร์พระราช
ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร
Literary Science: Values and Concepts
of the King's Philosophy, Outstanding Literatures
in the Reign of King Rama IX
from the King's Philosophy

จุฬาวดี พูลเจริญ¹

Julavadee Poonchareon

Received: October 19, 2020

Revised: May 22, 2021

Accepted: June 11, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางวิชาการและแนวคิดศาสตร์พระราชจากหนังสือวิทยาวรรณกรรมพระนิพนธ์ของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ที่ได้รับการยกย่องเป็นวรรณกรรมดีเด่นประเภทสารคดีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จากกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณค่าทางวิชาการองค์ความรู้ที่ผู้ประพันธ์นำเสนอไว้สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดี ได้แก่ ความหมาย ประเภท ความนิยม รสนิยม วรรณคดีวิพากษ์ และวรรณศิลป์ กลุ่มที่สองคือ ภาษาในวรรณคดี ได้แก่

¹อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ความหมาย สารระบุ การหน้าที่ สรุปลักษณะวรรณศิลป์ และโปเอติกส์ของอริสโตเติล กลุ่มสุดท้าย คือ ภาษาศาสตร์ ได้แก่ ความหมาย ลักษณะของภาษาไทยสยาม และที่มาของคำ 2) แนวคิดศาสตร์พระราชชาติ ได้แก่ การทำงาน ความพากเพียร และความอดทน การรักษ์ภาษาไทย และหลักการทรงงาน คือ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบและความเพียร

คำสำคัญ: วรรณกรรม คุณค่า ศาสตร์พระราชชาติ

Abstract

This research aims to analyze academic values and concepts of the King's Philosophy from the prominent literature regarding literary science composed by the Major General H.R.H. Prince Wan Waithyakon. Kromamun Naradhip Bongsprabandh. Moreover, the literature was regarded as an outstanding literature in documentary category in the reign of King Bhumibol Adulyadej with the best award from the Ministry of Culture for content analysis. The research findings were as follows: 1) academic values from the body of knowledge presented by the author were divided into three groups. The first group encompassed literary knowledge in terms of meaning, category, popularity, flavor, literature criticism and art of literacy. Language in literature was defined secondly as meaning, substance, function, function, summary of literary principles and the poetics of Aristotle. Finally, linguistics was explained by the meaning of the Thai language as well as characteristics and origin of Thai (Siam) word. 2) The concepts of the King's Philosophy were principally characterized to work with perseverance and patience, admired Thai language and finally through His Majesty the King Working Principles with the information based and systematic approach of study.

Keywords: Literature, Values, King's Philosophy

บทนำ

ภาษาเป็นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์อย่างหนึ่ง มนุษย์สร้างสรรค์ภาษาขึ้นเพื่อใช้ภาษาตามจุดมุ่งหมายของตน ภาษาจึงมีหน้าที่สนองเจตนารมณ์ของผู้ใช้ภาษา ดังนั้นหน้าที่ของภาษาจะเป็นอย่างไรจึงต้องขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้ใช้ภาษาว่ามีจุดประสงค์ในการใช้ภาษานั้นเพื่ออะไร แต่โดยทั่วไปภาษามีหน้าที่หลักอยู่ 4 ประการ คือ ชลธิชา บำรุงรักษ์ และนันทนารณเกียรติ (2558, น. 4) 1) หน้าที่ให้รายละเอียด (Informative Function) กล่าวคือ ให้ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ความคิดแก่ผู้รับสาร 2) หน้าที่แสดงความรู้สึก (Emotional Function) เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกและทัศนคติของผู้ส่งสาร เพื่อให้ผู้รับสารทราบ 3) หน้าที่ชี้แนะ (Directive Function) ผู้ส่งสารอาจใช้ภาษาเพื่อชี้แนวทางให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในทางใดทางหนึ่ง เช่น แสดงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือใช้ถ้อยคำแสดงการตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และ 4) หน้าที่แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Interactive Function) เป็นภาษาที่เกิดขึ้นเพื่อมารยาททางสังคม แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมและเพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้

นักมานุษยวิทยาและนักภาษาศาสตร์โดยทั่วไปยอมรับว่าภาษาและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด นักมานุษยวิทยาหลายคนเชื่อว่าภาษาเป็นส่วนหนึ่งหรือลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งหากกล่าวโดยภาพกว้าง ๆ แล้ว ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมนั้นมีผู้ให้ความเห็นว่า มีความสัมพันธ์กันในลักษณะใหญ่ 2 ลักษณะ คือ ดิยู ศรีนราววัฒน์ (2558, น. 297) 1) ภาษามีอิทธิพลเหนือความคิด (Thought) หรือโลกทัศน์ (World View) ของมนุษย์ กล่าวคือ ภาษาเป็นตัวกำหนดวิถีคิด หรือวิธมองโลกของผู้ส่งสารที่เรียกว่า “Linguistic Determinism” 2) การที่วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา โดยจะเห็นได้ว่า ลักษณะของภาษาที่ใช้นั้นสะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อ ค่านิยม และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ส่งสาร ซึ่งตามความสัมพันธ์ในลักษณะที่ 2 นี้ วัฒนธรรมไม่ได้เป็นตัวกำหนดภาษา

เพียงแต่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาเท่านั้น ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมในลักษณะที่ 1 จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง และมีผู้นำมาใช้ในการอธิบายผลสะท้อนของภาษาที่แสดงให้เห็นความเป็นตัวตนของผู้ใช้ภาษาได้

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร “อัครศิลปิน” ของปวงชนชาวไทยและวงการศิลปทั่วโลก ทรงเล็งเห็นคุณค่าในด้านวรรณศิลป์ คือ วรรณกรรมและภาษาว่าเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ช่วยจรโลงใจ และสะท้อนความเจริญทางปัญญาของคนในชาติ และได้ทรงมีพระราชดำรัสถึงความสำคัญของภาษาไทยในการประชุมวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไว้เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พุทธศักราช 2505 ว่า กรมศิลปากร (2562, น. 43)

“... ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือ เป็นแนวทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่งเป็นสิ่งสวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเอง ซึ่งต้องหวงแหนประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศ มีภาษาของตนเองแต่พวกเขาก็ไม่คอยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เราโชคดีที่มีภาษาของตนเอง แต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ...”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา ได้พระราชทาน “ศาสตร์พระราชานี้” คือ หลักชัยในการดำเนินชีวิตของปวงชนชาวไทย อันเป็นแนวทางในการพัฒนาชาติโดยเริ่มจากการพัฒนาคน ส่งเสริมการศึกษา องค์ความรู้และแนวทางแห่งศาสตร์พระราชานี้เป็นแนวทางที่นานาประเทศทั่วโลกสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงวัฒนธรรมตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของศาสตร์พระราชานี้ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงมอบให้กรมศิลปากร โดยสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์พิจารณาคัดเลือกประกาศยกย่อง

วรรณกรรมในรัชสมัยที่มีแนวคิดตามศาสตร์พระราชชา 5 ประเภท ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี กวีนิพนธ์ และวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อสืบสานและเผยแพร่พระราชปณิธานของพระองค์ให้แผ่ไพศาลสืบไป กรมศิลปากร (2562, น. 43)

หนังสือวิทยาวรรณกรรม พระนิพนธ์ของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้รับการคัดเลือกเป็นวรรณกรรมดีเด่น ประเภทสารคดีในลำดับที่ 47 ในจำนวนวรรณกรรมดีเด่นประเภทสารคดี จำนวนทั้งหมด 61 เรื่อง และหากรวมถึงวรรณกรรมยอดเยี่ยมประเภท สารคดีจำนวน 9 เรื่อง แม้ว่าจะอยู่ในลำดับที่ 56 ในจำนวนวรรณกรรม ทั้งหมด 70 เรื่อง จากคณะกรรมการและอนุกรรมการพิจารณาของ วรรณกรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีแนวคิดตามศาสตร์พระราชชา กล่าวคือ หนังสือวิทยาวรรณกรรม นอกจากจะเป็นหนังสือสารคดีที่ให้ความรู้ต่าง ๆ แล้วยังมีคุณสมบัติอื่นประกอบอีกอย่างน้อย 1 ด้านคือ ด้านแนวคิด ศาสตร์พระราชชาดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์หนังสือวิทยาวรรณกรรมเล่มนี้ จะทำให้เกิดประโยชน์ในหลายด้านนอกเหนือจากการอ่านเพื่อความบันเทิง เรียงใจแก่ผู้รักในการอ่านและผู้ใส่ใจในการศึกษาหาความรู้อย่างแน่นอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หนังสือวิทยาวรรณกรรมพระนิพนธ์ ของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ซึ่งจัดพิมพ์ ในโอกาสวันมอบรมาวัด “นราธิป” 25 สิงหาคม 2548

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาหนังสือวิทยาวรรณกรรม พระนิพนธ์ ของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ตามกรอบแนวคิด การวิจัย ได้แก่ 1) คุณค่าด้านวิชาการ คือ ความรู้ทางวิชาการที่ผู้อ่านได้รับ

และ 2) แนวคิดศาสตร์พระราชา ได้แก่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการอ่านแล้วนำบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จัดเตรียมไว้เมื่อเสร็จสิ้นแล้วก็ได้จัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์และเสนอผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาหนังสือวิทยาวรรณกรรม พระราชนิพนธ์ของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ คุณค่าด้านวิชาการ และแนวคิดศาสตร์พระราชามีรายละเอียดดังนี้

1. **คุณค่าด้านวิชาการ** เป็นองค์ความรู้ที่ผู้อ่านได้รับจากการอ่านเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 หัวข้อ คือ

1.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดี เป็นการอธิบายคำศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดี ซึ่งผู้นิพนธ์ได้นำมาอธิบายซ้ำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน ได้แก่

1.1.1 “วรรณคดี” วรรณคดีมีความหมายได้ทั้งกว้างและแคบ ความหมายกว้างจะหมายถึง หนังสือที่แต่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นหนังสือชนิดใดก็ตาม ส่วนความหมายแคบจะหมายถึงหนังสือที่แต่งขึ้นอย่างสวยงามเป็นศิลปะที่ผู้อ่านต้องรับรู้ได้ด้วย กล่าวคือ วรรณคดีเปรียบเสมือนเป็นจิตรศิลป์อย่างหนึ่ง ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Pure Literature แปลว่า วรรณคดีบริสุทธิ์หรือวรรณคดีแท้ โดยทั่วไปหนังสือที่จัดเป็นวรรณคดีเท่านั้นจะหมายถึงกวีนิพนธ์ ซึ่งผู้นิพนธ์กล่าวว่า กวีนิพนธ์นั้นมีความหมายต่างจากร้อยกรองดังอธิบายได้ คือ

“กวี” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Poet” คำแปลตามศัพท์บาติ หมายถึง ผู้มีปัญญา ผู้คิด ผู้แต่ง แต่ถ้าแปลตามศัพท์กรีก หมายถึง ผู้ประดิษฐ์ ผู้แต่ง และในทางพระพุทธศาสนา จะแบ่งกวีออกเป็น 4 ประเภท คือ จินตกวี สุตกวี อตถกวี และปฏิภาณกวี ผู้แต่งกวีนิพนธ์มีความมุ่งหมายที่สร้างสรรค์ความงามขึ้นด้วยตัวอักษรหรือตัวหนังสือ

“ร้อยกรอง” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Verse” หมายถึง การผูกถ้อยคำตามข้อบังคับของฉันทลักษณ์ ดังนั้นบทร้อยกรองไม่จำเป็นที่จะเป็นกวีนิพนธ์

1.1.2 “วรรณคดีบริสุทธ์” หมายถึง หนังสือที่แต่งขึ้นโดยมีความมุ่งหมายเพื่อจะระบายภาพความงามตามความรู้สึกของผู้ประพันธ์ด้วยตัวอักษร ตัวอย่างของวรรณคดีบริสุทธ์ที่โด่งดังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ได้แก่ โศลกโกศสมัยกรีก (Ode on a Grecian Urn) ของคีตส์ (Keats) เป็นการรำพันถึงโกศในสมัยกรีกซึ่งใช้บรรจุอัฐิวางไว้บนที่ฝังศพ และได้ระบายภาพโดยแสดงให้เห็นภาพธรรมชาติป่าดงที่แวดล้อมอยู่ในความสงบเงียบและเยือกเย็นทำให้นึกฝันถึงเรื่องราวและตำนานต่างๆ ทั้งทุกซ์ สุข โศก สำนวน แก่คู่รักที่แม้จากกันไปสู่ปรโลกแล้วความรักก็ไม่มีวันวาย ลงท้ายด้วยคติข้อคิดว่าในโลกนี้มีความงามก็คือความจริง และความจริงก็คือความงาม ดังตัวอย่างที่ขึ้นต้นว่า

Thou still unravish'd bride of quietness !
 Thou foster-child of silence and slow time,
 Sylvan historian, who canst thus Express
 A flowery tale more sweetly than our Rhyme ;

สุยงพิสุทธิ์แท้	พฐสันต์
สุลูกเลี้ยงกาลมันท์	เจียบถ้อย
สุเรียงประวัติไพรวัด	เสนาะโสด นัคนา
แสดงเรื่องประดับดอกสร้อย	แซมซ้อย กลอนไฉน

พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ (2548, น. 48)

1.1.3 “ความนิยมวรรณคดี และรสนิยมวรรณคดี”

ความนิยมวรรณคดี ในที่นี้หมายถึง การที่จะให้ประชาชนเป็นผู้อุปถัมภ์ส่งเสริมนักประพันธ์ ผู้แต่งหนังสือทั้งหลาย ด้วยการอ่านหนังสือและซื้อหนังสืออ่านซึ่งเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากลำบากมากในประเทศไทย สาเหตุที่ทำให้ได้ลำบากประการหนึ่งมาจากขาดการวิพากษ์วิจารณ์ว่าหนังสือหรือวรรณคดีนั้นดีหรือไม่อย่างไร วิธีแก้ปัญหาก็ได้เสนอไว้ก็คือ ต้องมีการนำหลักวิชาการในการประพันธ์และการวิพากษ์ออกมาแสดงให้ทั้งผู้ประพันธ์และผู้อ่านได้รับรู้ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์จะต้องสนใจในการแสวงหาความชำนาญ (ชำนาญ) แล้วนำมาประดิษฐ์ให้จับใจผู้อ่านไว้ในการบรรยายหรือการแต่งหนังสือของตน อันจะทำให้ประชาชนอุปถัมภ์ด้วยการอ่านและการชม

รสนิยมวรรณคดีนั้น ผู้ประพันธ์ได้อธิบายไว้ใน 3 เรื่อง คือ 1) ความมุ่งหมายในการอ่านวรรณคดี ความมุ่งหมายที่แท้จริงในการอ่านวรรณคดี ไม่ใช่เพียงแสวงหาความบันเทิงยามว่าง แต่เป็นการปลุกตนเองให้ชื่นชมชีวิต เห็นอกเห็นใจและเข้าใจชีวิต เล็งเห็นชีวิตในส่วนรวม เห็นความสัมพันธ์แห่งเหตุผลและส่วนต่าง ๆ ของชีวิต ดังนั้นการอ่านวรรณคดีทำให้เรารู้สึก

ถึงชีวิตจิตใจของเพื่อนมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น 2) การอ่านหนังสือแบบฉบับ Classic หนังสือแบบฉบับเป็นหนังสือที่ชนส่วนน้อยซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในวรรณคดีเป็นผู้ยกย่องขึ้น ดังนั้นการที่ผู้อ่านจะรู้สึกชื่นชมในหนังสือแบบฉบับจึงจำเป็นต้องมีการฝึกฝน โดยเริ่มจากการอ่านหนังสือวรรณคดีทั่ว ๆ ไปก่อน เพื่อให้เกิดความรู้สึกออกรสในการอ่านหนังสือ แล้วจึงหาหนังสือแบบฉบับมาอ่าน หนังสือที่เป็นแบบฉบับส่วนมากเป็นกวีนิพนธ์แต่งเป็นคำร้อยกรองคือ Verse แต่ที่เป็นร้อยแก้วหรือ Prose ก็มีเหมือนกัน ลักษณะของกวีนิพนธ์อยู่ที่การแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างซาบซึ้งสะท้อนใจ ซึ่งจะได้จากหนังสือแบบฉบับ การอ่านวรรณคดีต้องอ่านด้วยความพิถีพิถัน โดยเฉพาะคำที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ แม้จะเป็นคำทั่วไปก็ถือว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน แต่ถ้าอ่านโดยพิถีแล้วจะรู้ว่ามีความหมายต่างกัน เช่น ลาวัญย์ วิจิตร วิไล โสภณ โสภา คำทั้งหมดนี้มักจะแปลว่างามทั้งนั้น แต่อันที่จริงจะมีความหมายถึง อาการงามที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ลาวัญย์ เดิมเขียน ลาวรรณ “ลา” แปลว่า คลายหรืออ่อน “วรรณ” แปลว่า สี หรือฉวีวรรณ ลาวรรณจึงแปลว่า กามอย่างผิวอ่อน แต่เราเขียนตามภาษาสันสกฤตว่า ลาวัญย์ ซึ่งมาจาก วาวัณ แปลว่า เค็ม ดังนั้น ลาวัญย์ จึงมีความหมายว่า กามอย่างมีรสอย่างมีชีวิตชีวา น่ารักน่าชม “วิจิตร” ตามรูปศัพท์แปลว่า ระบายสีต่าง ๆ ดังนั้นจึงหมายถึง กามอย่างแปลกประหลาดน่าพิศวง ส่วนวิไลแปลว่า กามอย่างผุดผ่อง “โสภณ” แปลว่า กามอย่างเปล่งแสง “โสภา” แปลว่า กามอย่างผ่องใส เป็นต้น ดังนั้นความหมายของคำในวรรณคดี นอกจากจะมีความหมายในทางภาษาแล้วยังมีความหมายเกี่ยวกับเสียงของคำท้าย ซึ่งจะทำให้เราคิดนึกถึงภาพ และอารมณ์ ปลีกย่อยต่างออกไปด้วย

3) วิธีอ่านวรรณคดี การเริ่มอ่านวรรณคดีนั้นอาจเริ่มจากการอ่านเรื่องที่ตนสนใจก่อนแล้วอ่านอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ อ่านด้วยความพิถีพิถันหรือเมื่ออ่านจบเรื่องหนึ่งแล้วก็อ่านเรื่องอื่น ๆ ต่อ ซึ่งควรจะเป็นผู้ประพันธ์คนเดียวก่อน แล้วจึงค่อยไปอ่านวรรณคดี เรื่องอื่นที่อาจแต่งด้วยคำประพันธ์คนละชนิดกัน จนในที่สุดควรอ่านคำฉันท์ที่เป็นหนังสือแบบฉบับ การอ่านกวีนิพนธ์

ควรอ่านออกมาดัง ๆ บ้างเพื่อจะได้รับรสแห่งความไพเราะและจังหวะเสียง การได้รับรสต่าง ๆ จากการอ่านวรรณคดีนี้แหละจะทำให้เห็นว่าโลกและชีวิต มีความงามอยู่อย่างร่ำรวย ทำให้จิตใจกว้างขวาง มีกำลังใจอันประกอบด้วย ความเลื่อมใส ความกล้าหาญ ความรัก ความอยากรู้อยากเห็น ความกระหาย หาสิ่งงาม ทั้งหมดนี้คืออรรถนิยามวรรณคดีนั่นเอง

1.1.4 วรรณคดีวิพากษ์

1) การที่จะเข้าใจในวรรณคดีวิพากษ์ว่าคืออะไรนั้น ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้คือ 1) การวิพากษ์เป็นกิจการวรรณคดี ส่วนหนึ่งโดยเฉพาะ อาเบอ์ ครอมบี ได้อ้างถึงถ้อยคำของโซกราตีส นักปรัชญากรีก (468-400 ก่อนคริสตกาล) ว่าเมื่อเขาได้เลือกกวีนิพนธ์ ที่ดูจะแต่งด้วยความระมัดระวังอย่างที่สุด และเอาไปถามกวีผู้แต่งว่า หมายความว่าอะไร กวีผู้แต่งบอกว่าไม่ทราบ ดังนั้นโซกราตีส จึงได้ค้นพบ ข้อเท็จจริงที่สำคัญว่า ความสามารถในการวิพากษ์วรรณคดี กับความสามารถ ในการแต่งวรรณคดีเป็นคุณลักษณะคนละอย่างกัน เหตุผลก็คือ วรรณคดีวิพากษ์ อาศัยวิจารณ์ญาณเป็นหลัก แต่การประพันธ์และการชื่นชมวรรณคดี อาศัยความจรโลงใจเป็นหลัก

2) วรรณคดีวิพากษ์ ช่วยทั้งการประพันธ์และการชื่นชมวรรณคดี แม้ว่าความสามารถในการวิพากษ์แยกเป็นส่วนหนึ่ง ต่างจากจากความสามารถในการประพันธ์และการชื่นชมวรรณคดีก็ตาม แต่ก็รวมอยู่ในบุคคลผู้เดียวกันได้ เพราะการประพันธ์ที่อาศัยความจรโลงใจ ล้วน ๆ ย่อมไม่มีหรือมีน้อยที่สุด เพราะในการประพันธ์นั้นผู้ประพันธ์ มักจะรู้สึกได้ว่า ใช้วิธีพูดอย่างนี้ดีกว่าวิธีพูดอย่างนั้น ซึ่งแบบนี้ก็ถือว่าการวิพากษ์ได้แล้ว เพียงแต่ว่าการวิพากษ์ที่เต็มขั้นตอนนั้นจะต้อง บอกว่าดีหรือไม่ดีเพราะเหตุใด ดังนั้นคุณค่าของการวิพากษ์จึงอยู่ที่การทำให้ ผู้ประพันธ์สามารถสร้างวรรณคดีในทางที่ได้ผลดีที่สุดและชอบด้วยเหตุผลที่สุด เช่นเดียวกับผู้อ่านซึ่งการวิพากษ์จะช่วยให้ผู้อ่านชมชื่นวรรณคดีให้ได้รส อดีที่ที่สุด

3) วรรณคดีมีวิพากษ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ ทฤษฎีแห่งวรรณคดีและการประเมินคุณค่าของวรรณคดี ทฤษฎีทางวรรณคดี อยู่ในแผนกสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ของปรัชญาซึ่งจะให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพและการหน้าที่ของวรรณคดีโดยรวมซึ่งได้มาจากการพินิจพิเคราะห์ วรรณคดีที่มีมาแล้วแต่อดีต ส่วนการประเมินคุณค่าของวรรณคดี หมายถึง การพิจารณาคุณค่าของวรรณคดีแต่ละชิ้นตามหัวข้อต่างๆ ได้แก่ ท่วงทำนอง (Style) อารมณ์ในการแต่ง (Mood) เจตนารมณ์ในการแต่ง (Spirit) การเลือกเนื้อความ (Matter) วิธีวิชาการ (Technique) และภาษาที่ใช้

1.1.5 วรรณศิลป์ ประกอบด้วย 3 หัวข้อย่อย ได้แก่

1) ศิลปะคืออะไร ศิลปะมาจากคำว่า art เดิมหมายถึง วิชาช่าง หรือวิชาการใช้ฝีมือ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ วิจิตรศิลป์ (Fine Arts) จริยศิลป์ (Arts of Conduct) และเสรีศิลป์ (Liberal Arts) แต่ปัจจุบัน เรามักจะหมายถึงวิจิตรศิลป์เป็นส่วนใหญ่ วิจิตรศิลป์สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ สถิตศิลป์ (Static Arts) เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น อีกกลุ่มคือพลวัตศิลป์ (Dynamic Arts) เช่น ดนตรี กวีนิพนธ์ นาฏกรรม เป็นต้น คุณสมบัติของกวีผู้สร้างสรรค์งานศิลปะนั้น นอกจากจะมีฝีมือและความสามารถแล้วยังต้องมีความรู้สึกแรงกล้า หรือความสะเทือนใจด้วย เช่น การแต่งกวีนิพนธ์ หากเป็นการวาดภาพ ก็เช่นเดียวกัน ผู้วาดจะหยิบเอาการเคลื่อนไหวในชีวิตที่ตรึงใจเขามาวาดเป็นภาพขึ้น และการเคลื่อนไหวนี้เป็นไปโดยมีสัดส่วนซึ่งปรากฏให้เห็นในภาพ สรุปได้ว่า ศิลปะต้องมีลักษณะ 3 อย่าง ดังนี้ 1) ความรู้สึกแรงกล้าที่ตลใจศิลปิน ให้อยากถ่ายทอดความรู้สึกนั้นให้ผู้อื่นชม 2) การแสดงความรู้สึกต้องใช้ฝีมือ ซึ่งได้แก่ความสันทัดและความสามารถ 3) ภาพที่แสดงนั้นต้องมีสัดส่วน เป็นลำนํ้า (Rhythm) ประกอบเข้าเป็นหน่วยที่สมบูรณ์ คือ มีเอกภาพ

2) วรรณศิลป์ วรรณคดีเป็นศิลปะซึ่งทำการแสดง ด้วยภาษาหรือถ้อยคำ การแสดงหมายถึง การบอกข้อความให้รู้ทั้งให้เห็น ด้วยตาและฟังด้วยหู ดังนั้นจึงต้องเกี่ยวกับบุคคล 2 ฝ่าย คือ ผู้บอกข้อความ

และผู้รับข้อความ การบอกข้อความออกมาตามความมุ่งหมายของผู้บอก เรียกว่า นิพจน์ (Express) ส่วนถ้อยคำที่บอกออกไปนั้น เรียกว่า นิรูป หากผู้แสดงหรือผู้บอกข้อความทำให้ผู้รับบอกข้อความเห็นภาพตามที่ตนต้องการ ก็จัดว่าการนิพจน์กับการนิรูปตรงกันและถือเป็นหลักสำคัญของนักประพันธ์ ที่จะต้องใช้ในการสื่อสารของตนกับผู้อ่านหรือผู้ฟัง

3) วรรณคดีบริสุทธิ์และวรรณคดีประยุกต์ วรรณคดีบริสุทธิ์มีความมุ่งหมายที่จะถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ให้ผู้อ่านรู้สึกนึกคิดตามโดยไม่หวังประโยชน์อย่างอื่น แต่วรรณคดีประยุกต์นั้น เป็นการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดโดยมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เมื่อเราเห็นภูมิประเทศแห่งหนึ่ง แล้วเราเล็งดูว่าที่ดินนั้นจะทำนาได้ดีหรือไม่ นี่คือการเล็งดูในแง่ผลประโยชน์ แต่ตรงกันข้ามหากเราเล็งดูภูมิประเทศนั้น เพื่อชมความสวยงามอันทำให้เรามีความรู้สึกรู้สึกแรงกล้าจนอยากระบายความรู้สึกรู้สึคนั้นออกมาเป็นถ้อยคำเพื่อให้คนอื่นได้ชมความงามนั้นด้วย ก็ถือว่าข้อความที่เราแต่งขึ้นมานั้นเป็นวรรณคดีบริสุทธิ์ การถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกเช่นนี้จะทำได้ด้วยการใช้ถ้อยคำให้ผู้อ่านนึกคิดไปตามภาพที่เราต้องการจะแสดงโดยอาศัยจินตนาการ (Imagination) คือ ผู้ประพันธ์จะต้องมานึกคำหรือนึกฝันถึงภาพที่ตนเห็นก่อนและสร้างภาพตามจินตนาการขึ้นมาเป็นเค้าโครงที่ชัดเจนแล้วจึงวาดโครงภาพขึ้นในใจให้สมส่วน เมื่อมีความชัดเจนในใจแล้วก็ระบายภาพนั้นออกมาด้วยถ้อยคำซึ่งจะจูงใจหรือจินตนาการของผู้อ่านให้เล็งเห็นภาพเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า จินตนาการเป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการประพันธ์

1.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาในวรรณคดี

1.2.1 ภาษาในวรรณคดี

1) ภาษาในวรรณคดีเป็นเครื่องสื่อสาร การนิพจน์ (Expression) คือการแสดงความรู้สึกของตนออกมา ส่วนการนิรูป (Representation) หมายถึงการแสดงภาพให้ผู้อ่านมีความรู้สึกเช่นเดียวกับ

ผู้ประพันธ์ ดังนั้น เมื่อการนิพจน์กับการนำรูปมารวมกันเข้าก็จะเป็นการสื่อสาร (Communication) การที่ผู้ประพันธ์จะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดในใจของตนเข้าไปในจิตใจของผู้อื่นได้นั้น ผู้ประพันธ์ต้องทำให้ผู้อ่านมีจินตนาการ เช่นเดียวกัน โดยผู้ประพันธ์ต้องใช้ถ้อยคำซึ่งทำให้ผู้อ่านนึกถึงภาพ ซึ่งถ่ายทอดแบบภาพที่ผู้ประพันธ์นึกคิดเอาไปอย่างใกล้ที่สุดที่จะทำได้ ถ้อยคำของผู้ประพันธ์จะเป็นเสมือนกระจกเงาส่องภาพที่ตนวาด ด้วยเหตุนี้ ภาษาในวรรณคดีจึงต้องเป็นสัญลักษณ์ (Symbol) คือเป็นเครื่องหมาย แสดงภาพแห่งความรู้สึกนึกคิด

2) ภาษาในวรรณคดีเป็นสัญลักษณ์วรรณศิลป์ เป็นศิลปะในการใช้เครื่องมืออันจำกัด คือถ้อยคำเป็นสัญลักษณ์แสดงความรู้สึกนึกคิดอันไม่มีขีดจำกัด ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงต้องใช้ถ้อยคำให้มีค่าในการสื่อสารอย่างมากที่สุด วรรณคดีเป็นการแสดงภาพและภาพนั้นไม่ใช่ฉายาลักษณ์หรือรูปถ่าย แต่เป็นภาพจิตรกรรมหรือรูประบาย ดังนั้นเป็นการใช้ถ้อยคำในวรรณคดีจึงมีความหมายกว้างขวางและลึกซึ้งกว่าความหมายธรรมดา ด้วยเหตุนี้วรรณศิลป์จึงมีลักษณะเป็นการแนะนำภาพ (Suggestion) คือเป็นการใช้ถ้อยคำซึ่งนอกจากจะมีความหมายโดยตรงแล้วยังมีความหมายที่แนะนำให้เห็นภาพอันลึกซึ้งกว้างขวางออกไปอีก

3) คุณค่าของคำในวรรณคดี คุณค่าของคำในวรรณคดีมี 4 อย่าง แบ่งเป็นค่าแห่งความหมาย 2 อย่าง และค่าของเสียง 2 อย่าง ดังนี้ ความหมายของคำในวรรณคดีมี 2 อย่างคือ ความหมายตามไวยากรณ์อย่างหนึ่งและความหมายที่แนะนำภาพ ส่วนค่าของเสียง 2 อย่าง ได้แก่ เสียงตามพยางค์ หมายถึง คุณภาพของเสียงสระและเสียงพยัญชนะในพยางค์หนึ่งหรือหลายพยางค์เรียงกันไปตามลำดับ อีกประการหนึ่งก็คือลำน้้า (Rhythm) ของภาษา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงกลิ่นอายหรือบรรยากาศแห่งอาเวค หรืออารมณ์ความรู้สึก (Emotional Atmosphere) ค่าของคำทั้ง 4 อย่างนี้ถ้ากล่าวถึงในด้านที่เป็นอุปกรณ์ในการสื่อสารก็มีอยู่ 4 อย่างคือ

- 1) ในประโยค จะมีค่าตามความหมายแห่งไวยากรณ์และมีค่าตามคำนำ

ของเสียง 2) ในคำแต่ละคำ มีค่าตามความหมายที่เนาะภาพและมีค่าตามคุณภาพของเสียงที่ประกอบเป็นพยางค์

4) ร้อยแก้วหรือกวีนิพนธ์ ค่าของคำในวรรณคดีทั้ง 4 อย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น จะใช้พร้อมกันหรือจะใช้แต่บางอย่างก็ได้ คือ ถ้าใช้แต่บางอย่างก็จะเป็นคำร้อยแก้ว แต่ถ้าใช้พร้อมกันเป็นคำร้อยกรอง ซึ่งคำหลักกล่าวโดยทั่วไปแต่ในความเป็นจริงแล้ว คำที่เรียงกันตามฉันทลักษณ์เป็นคำร้อยกรอง (Verse) อาจจะเป็นกวีนิพนธ์ (Poetry) หรือไม่ได้เช่นเดียวกัน คำร้อยแก้วซึ่งมีลำนำ และใช้ถ้อยคำให้มีค่าทั้ง 4 ประการดังกล่าวมา ก็ถือว่าเป็นกวีนิพนธ์เหมือนกัน เรียกว่า คำร้อยแก้วกวีนิพนธ์ (Poetic Prose) กวีนิพนธ์เป็นแก่นของวรรณคดี และลักษณะของวรรณคดีก็รวมอยู่ในลักษณะของกวีนิพนธ์ทั้งนั้น กวีนิพนธ์จึงเป็นรูปยอดเยี่ยมของวรรณคดีและวรรณศิลป์ชนิดอื่นนอกจากกวีนิพนธ์ก็ย่อมอาศัยหลักอย่างเดียวกันกับกวีนิพนธ์ด้วย

1.2.2 สารกับรูปและหน้าที่แห่งวรรณคดี

1) สารแห่งวรรณคดี ถ้อยคำที่ประพันธ์ไว้ในวรรณคดีย่อมแสดงเนื้อความตามความรู้สึกรู้ใจนึกคิดของผู้ประพันธ์ เนื้อความนี้เรียกว่า สาร (Matter) หรือสาร (Substance) ของวรรณกรรมแต่ละชิ้น

2) รูปแห่งวรรณคดี วรรณกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นด้วยความจัดเจน (Experience) และความจัดเจนที่จะรบเร้าให้ผู้ประพันธ์ได้แสดงออกมาเป็นถ้อยคำจะต้องมีความเข้ม (Intensity) เป็นพิเศษ ซึ่งความจัดเจนที่เข้มจนถึงขีดที่บังคับให้ผู้จัดเจนต้องประพันธ์ออกมานั้น เรียกว่า การจรโรลงใจ (Inspiration) แห่งวรรณกรรมที่ได้ทำออกมา ส่วนของการประพันธ์ที่ได้แสดงสารแห่งความจัดเจนนั้นคือ พจนาน (Diction) ซึ่งในที่นี้จะใช้ว่า ส่วนนวนความ และส่วนของการประพันธ์ที่แสดงภาพแห่งสารแห่งความจัดเจน คือ รูปหรือรูปความ (Form) รูปความนี้

เกิดขึ้นจากสำนวนความ เมื่อสำนวนความตรงกับความจริงที่จรจรโลงใจ กล่าวคือ เมื่อเรามีภาพความรู้สึกนึกคิดอยู่ในใจแล้ว เราก็จะวาดภาพออกมา ด้วยถ้อยคำ ซึ่งเรียกว่าสำนวนความ แต่สำนวนความนั้นย่อมระบายภาพ แต่ละส่วนให้มาประกอบกันเข้าเป็นหน่วยอันเดียวกัน คือ เอกภาพส่วนรวม นี้แหละคือรูปของบทประพันธ์หรือรูปความ

3) หน้าที่แห่งวรรณคดี ในวรรณคดี ความชัดเจน ได้เรียงเป็นส่วนสัดให้เห็นต้นสายปลายเหตุเป็นเอกภาพอยู่ในเรื่องแล้ว ดังนั้นความชัดเจนในวรรณคดีจึงเป็นความชัดเจนที่ปรากฏนัยสำคัญ (Significance) ซึ่งนัยสำคัญของความชัดเจนอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่าง ส่วนต่าง ๆ ซึ่งประกอบเข้าเป็นความชัดเจนนั้นคือทุกสิ่งทุกอย่างจะต้อง มีเหตุผล ไม่ใช่เป็นไปโดยบังเอิญ เพราะทุกส่วนของบทประพันธ์จะต้อง มีความหมายที่ช่วยประกอบส่วนรวมของเรื่อง และนักประพันธ์ที่ดีในการ แต่งเรื่องต่าง ๆ ก็ย่อมแสดงส่วนต่าง ๆ ของเรื่องให้ปะติดปะต่อประกอบกัน เป็นเอกภาพและการแสดงเอกภาพนี้แหละเป็นหน้าที่ของวรรณคดี

1.2.3 สรุปลักษณะการวรรณศิลป์ เป็นการสรุปลักษณะใหญ่ ๆ แห่งทฤษฎีวรรณคดีศิลปะตามที่กล่าวมาแล้ว ดังนี้

1) วรรณศิลป์ เป็นศิลปะการสื่อสารความ ชัดเจนด้วยภาษา กล่าวคือ วรรณศิลป์เป็นศิลปะการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ของผู้ประพันธ์ให้แก่ผู้อ่านผู้ชมโดยไม่หวังประโยชน์อย่างอื่น นอกจากจะถ่ายทอด ภาพแห่งความชัดเจนเท่านั้น

2) เพื่อการนี้ จะสื่อสารแต่เพียงสาระหรือทำนอง แห่งความชัดเจนยังเป็นการไม่เพียงพอแต่ต้องแสดงทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นและความ ในใจซึ่งได้รับจากสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นพร้อมกันไปด้วย จึงเป็นการสมบูรณ์ เรียกว่า การสื่อสารความชัดเจน

3) เมื่อจะสื่อสารความชัดเจนนั้นจะต้องสื่อสาร ในฐานที่เป็นภาพนึกคิดหรือจินตนาการ

4) เพื่อให้ผู้อ่านมีจินตนาการเห็นภาพ ความชัดเจนอย่างละเอียดมากที่สุด วรรณคดีย่อมใช้ประโยชน์จากภาษา หรือถ้อยคำทั้งในความหมายและในทางเสียง

5) ลักษณะความชัดเจนมิได้อยู่ที่สาระหรือเนื้อหาของความชัดเจนเท่านั้น แต่อยู่ที่เอกภาพของส่วนต่าง ๆ แห่งสาระนั้น รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอีกด้วย ดังนั้น การสื่อสารความชัดเจน จึงเป็นการสื่อสารทั้งสาระและเอกภาพของความชัดเจน ซึ่งเรียกว่า รูปแห่งวรรณคดี

6) เมื่อการประพันธ์เป็นการวาดภาพแต่ละตอน ซึ่งประกอบกันเป็นรูปหรือเป็นเอกภาพ ทุกสิ่งในบทประพันธ์จึงต้อง มีความสัมพันธ์กันโดยไม่มีอะไรแบ่งไว้โดยบังเอิญ ความสัมพันธ์ของทุกส่วน ต่อกันนี้เป็นนัยสำคัญของความชัดเจนและการหน้าที่ของวรรณคดี ก็คือทำให้ เราเล็งเห็นภาพของความชัดเจนที่มีนัยสำคัญ

1.2.4 โปเอติกส์ของอริสโตเติล Aristotle

1) ปรัชญาของวรรณศิลป์ อริสโตเติลนักปราชญ์กรีกได้เขียนเกี่ยวกับศิลปะแห่งกวีนิพนธ์ เรียกว่าโปเอติกส์ หรือกวีศาสตร์ ซึ่งนักวรรณคดีวิพากษ์สามารถนำมาใช้เป็นหลักทฤษฎีในการพิจารณาเกี่ยวกับวรรณศิลป์ได้

2) เนื้อเรื่องของโปเอติกส์ เป็นการศึกษาจากวรรณคดีรัก 4 ชนิด แต่โดยทั่วไปกวีนิพนธ์จะแบ่งเป็น 2 ชนิด ชนิดแรกคือกวีนิพนธ์วีระ (Epic Poetry) ซึ่งต่อมากลายเป็นโศกนาฏกรรม (Tragedy) อีกชนิดหนึ่งคือกวีนิพนธ์ฝิปากคม (Satiric Poetry) ซึ่งกลายเป็นสุขนาฏกรรม (Comedy) และอริสโตเติลได้พิจารณาทฤษฎีแห่งโศกนาฏกรรมเป็นหลัก

3) อริสโตเติลแย้งเพลโต Plato อริสโตเติลเป็นศิษย์ของเพลโตแต่มีความคิดเห็นต่างจากเพลโตในเรื่องของกวีนิพนธ์ อริสโตเติลมีความเห็นไปทางวิทยาศาสตร์ (ชีววิทยา) คือ จะพิจารณาจาก

สิ่งที่ยังเป็นอยู่ไปสู่ความคิดเห็นหรืออุดมคติ (From things to ideas) แต่เพลโตมีความคิดไปในทางอภิปรัชญา คือ จะพิจารณาจากมโนคติ ไปสู่สิ่งที่เป็นอยู่ (From ideas to thing) ดังนั้นความคิดเห็นเรื่องกวีนิพนธ์ จึงแตกต่างกันไป อริสโตเติลเห็นว่า กวีนิพนธ์ เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ดังนั้นปัญหาที่ควรพิจารณาคือกวีนิพนธ์มีอยู่อย่างไร และเพื่อผลอะไร

4) ศิลปะเพื่อศิลปะหรือ? คำกล่าวที่มักจะถูกกล่าวกันบ่อย ๆ คือ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” คำกล่าวนี้ถ้าหมายความว่า หากเราปรารถนาที่จะเข้าใจศิลปะเราจะต้องวินิจฉัยดูตามสภาพของศิลปะในฐานะที่เป็นศิลปะก็นับว่าถูกต้องแต่ถ้าหมายความว่าศิลปะเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ในตัวโดยไม่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ที่จะอำนวยให้แก่ชีวิตของมนุษย์ก็ไม่ถูกต้อง อริสโตเติลได้อธิบายถึงว่ากวีนิพนธ์ประกอบขึ้นด้วยอะไร มีลักษณะอย่างไร และทำการหน้าที่หรือมีประโยชน์อย่างไร การหน้าที่ของกวีนิพนธ์เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะแสดงให้เห็นว่ากวีนิพนธ์เป็นกิจการของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับกิจการอื่น ๆ ของมนุษย์อย่างไรบ้าง

5) กวีนิพนธ์เป็นกวี “ถ่ายแบบ” อริสโตเติลถือว่า กวีนิพนธ์เป็นพิธี “ถ่ายแบบ (Imitation)” อย่างหนึ่ง อธิบายให้ชัดเจนได้ว่า ในสมัยกรีกกิจการ (Activity) ของมนุษย์จะแบ่งได้เป็นการกระทำ (Doing) และการทำ (Making) ตัวอย่างของการกระทำ เช่น การวิ่ง หากเราจะวินิจฉัยการกระทำว่าดีหรือไม่ดีเราก็ไปวินิจฉัยการวิ่งนั่นเองว่าดีหรือไม่ดี เร็วหรือไม่เร็ว แต่การที่เราจะวินิจฉัยการทำเราต้องวินิจฉัยโดยอาศัยสิ่งที่ทำขึ้นมา เช่น ช่างไม้โต๊ะดีหรือไม่ดีเราก็พิจารณาดูโต๊ะที่เขาทำขึ้นนั้นว่าดีหรือไม่ดี รูปภาพหรือบทกวีเป็นศิลปกรรมอย่างหนึ่งที่เรียกว่าวิจิตรศิลป์ซึ่งต่างกับศิลปกรรมของช่างไม้ การพิจารณาโต๊ะซึ่งเป็นศิลปกรรมของช่างไม้ว่ามีค่าหรือไม่มีค่า เราจะพิจารณาเพียงเนื้อไม้ที่ประกอบเป็นโต๊ะรวมถึงพิจารณาวิธีประกอบเนื้อไม้ขึ้นเป็นโต๊ะก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่ในการพิจารณาศิลปกรรมที่เป็นวิจิตรศิลป์นั้น

จะต้องเพิ่มการพิจารณาว่าเนื้อประกอบและวิธีประกอบศิลปกรรมนั้นเป็นเครื่องแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างไรด้วย ดังนั้น ชาวกรีกจึงกล่าวว่าเป็นการถ่ายแบบ

6) ศิลปะถ่ายแบบธรรมชาติหรือ? อริสโตเติลได้ชี้ให้เห็นว่าการถ่ายแบบในกวีนิพนธ์ไม่ใช่เป็นการเรียนแบบและกวีไม่ได้ถ่ายแบบธรรมชาติ อริสโตเติลอาศัยข้อเท็จจริงเป็นเครื่องพิสูจน์โดยอธิบายว่า ศิลปะไม่ได้เป็นกระจกเงา 2 ธรรมชาติ เพราะเราเห็นธรรมชาติด้วยตาเองเราเองแล้ว เราจะต้องการส่องดูด้วยกระจกเงาทำไม และกวีนิพนธ์ก็เช่นเดียวกัน ถ้าเป็นเพียงกระจกเงาส่องธรรมชาติแล้ว แบบที่เราได้รับก็จะเป็นเพียงเท่าที่ธรรมชาติจะให้แก่เราได้ แต่ในความเป็นจริงนั้น เราชื่นชมกวีนิพนธ์ก็เพราะเราได้รับอะไรจากกวีนิพนธ์ ซึ่งธรรมชาติไม่ได้ให้แก่เรา เช่น ตัวละคร เป็นต้น ตัวละครมีบุคลิกอะไรจากกวีนิพนธ์ซึ่งธรรมชาติไม่ได้ให้แก่เรา เช่น ตัวละคร เป็นต้น ตัวละครมีบุคลิกลักษณะซึ่งผู้ประพันธ์แต่งขึ้นให้สมจริง หรือให้คล้ายตัวบุคคลได้ แต่ผู้ประพันธ์ไม่ได้ระบายบุคลิกลักษณะบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งมีตัวจริงในชีวิตไม่ ดังที่ เบอร์นาร์ด ซอว์ ได้ปาฐกถาเรื่องบทละคร ณ ออกซฟอร์ด ว่า เรื่องละครเป็นเรื่องสมจริงแต่ไม่ใช่เรื่องที่เป็นจริง เพราะถ้าเป็นเรื่องที่เป็นจริงแล้วจะไม่มีใครไปดู คนอยู่ที่บ้านก็เห็นชีวิตที่เป็นจริงอยู่ด้วยกันทุกวันแล้ว เขาจะไปดูละครทำไม การที่เขาไปดูละครก็เพราะบทละครเป็นเรื่องที่สมจริง แต่ไม่ใช่เรื่องที่เป็นจริงในชีวิต

1.2.5 โปเอติกส์ของอริสโตเติล (ต่อ)

1) วรรณคดีเปรียบเทียบกับดนตรีหรือการฟ้อนรำ อริสโตเติลเปรียบกวีนิพนธ์กับดนตรีหรือการฟ้อนรำ เพื่อแสดงให้เห็นแต่แรกว่าการถ่ายแบบในกวีนิพนธ์ไม่ใช่เป็นการเลียนแบบธรรมชาติ ถ้าเราฟังดนตรีเราจะเห็นทันทีว่า เสียงที่บรรเลงออกมาในดนตรีไม่ใช่การเลียนแบบเสียงในธรรมชาติ เพราะเสียงแบบนี้ในธรรมชาติไม่มี แต่ดนตรีที่บรรเลงออกมานั้นเป็นระเบียบเสียงซึ่งผู้ประพันธ์ดนตรีได้แต่งขึ้นมาเช่นเดียวกับการฟ้อนรำท่าต่าง ๆ ในการฟ้อนรำเป็นการแสดงความรู้สึก และกิริยาอาการของมนุษย์

แต่การพ้องรามีลำเนาจัดเป็นแบบขึ้น ซึ่งจะหาลำเนาเช่นนี้ในธรรมชาติไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะถือว่า การพ้องร่าเป็นการเลียนแบบธรรมชาติไม่ได้

2) กวีนิพนธ์เป็นการถ่ายแบบอย่างไร อริสโตเติล ได้ตั้งคำถามในการพิจารณาเรื่องนี้ 3 ข้อคือ ก. การถ่ายแบบนั้นกระทำด้วยอะไร อุปกรณ์แห่งการถ่ายแบบใช้อะไร ซึ่งคำตอบก็คืออุปกรณ์ที่ใช้ถ่ายแบบในกวีนิพนธ์ได้แก่ภาษา และได้อธิบายว่า ถ้อยคำที่แต่งขึ้นโดยผู้กล่ายคำให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์แต่มีความมุ่งหมายที่จะให้ความรู้หรือแสดงอารมณ์โต้เถียงกันไม่ใช่กวีนิพนธ์ แต่เป็นคำร้อยกรองเพราะไม่ได้ถ่ายแบบอะไรเลย ตรงกันข้ามหากข้อความซึ่งเรียงคำเป็นร้อยแก้วโดยไม่ได้ไปผูกตามฉันทลักษณ์แต่หากเป็นการถ่ายแบบก็เป็นกวีนิพนธ์ได้

คำถามข้อ 2 คือ ข. วัตถุประสงค์แห่งการถ่ายแบบหรือถ่ายแบบอะไร คำตอบก็คือถ่ายแบบเหตุการณ์ที่เป็นไปในชีวิตของมนุษย์เรื่องราวของมนุษย์กวีนิพนธ์จะถ่ายแบบมนุษย์ให้ดีกว่า หรือเลวกว่าที่เป็นอยู่ในชีวิตแท้จริงก็ได้ กล่าวคือ กวีนิพนธ์ไม่ได้ถ่ายแบบมาจากธรรมชาติโดยตรง แต่หากถ่ายแบบมาจากภาพนึกคิดในจินตนาการของผู้ประพันธ์ กวีอาศัยจินตนาการของตนเองได้รับความจรโรลงใจจากโลกภายนอกหรือธรรมชาติแล้วก็นึกคิดภาพตามความจรโรลงใจนั้นขึ้นในใจของตนแล้วจึงถ่ายแบบภาพนั้นออกมาเป็นภาษาหรือถ้อยคำอีกต่อหนึ่ง

คำถามข้อ 3 คือ ค. ทำนองแห่งการถ่ายแบบ อริสโตเติลได้แบ่งวรรณคดีตามทำนองในการประพันธ์ออกเป็น 2 ทำนอง ได้แก่ 1) การนิยาย (เล่าเรื่อง) Narrative และ 2) การนาฏกรรม (Dramatic) เรื่องหนึ่งเรื่องอาจมีได้ 2 ทำนองก็ได้

3) หลักเอกภาพในวรรณคดี หลักที่อริสโตเติลวางไว้คือ เอกภาพแห่งการกระทำ หมายความว่า กวีนิพนธ์เรื่องหนึ่งจะต้องมีส่วนประกอบกันเข้าให้เป็นส่วนรวมอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนเอกภาพแห่งเวลาและเอกภาพแห่งถิ่นที่นั้นไม่เป็นการจำเป็น

4) บทนิยามโศกนาฏกรรมของอริสโตเติล อริสโตเติลได้ให้นิยามซึ่งเป็นการอธิบายสภาพและการหน้าที่ของ โศกนาฏกรรมไว้ตามเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้นดังนี้

สภาพของโศกนาฏกรรมอธิบายได้ว่า ก. โศกนาฏกรรมเป็นการถ่ายแบบการกระทำที่เคร่งเครียดบริบูรณ์ในตัวเอง และมีความใหญ่พอควร คือ โศกนาฏกรรม เป็นเรื่องที่มีตอนต้นและตอนจบ เมื่อกวีมีมโนคติ (Idea) เกี่ยวกับชีวิตอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาแล้ว มโนคตินั้น ดุดดึงหรือจรรโลงใจกวี กวีจึงถ่ายแบบมโนคตินั้นออกเป็นเรื่องละคร หรือนาฏกรรม ข. การถ่ายแบบเช่นนี้เป็นการวาดภาพออกมาด้วยภาษา ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการถ่ายแบบออกมาในทำนองนาฏกรรม คือ มีตัวละครเรา จึงได้ทราบเรื่องละครที่ประพันธ์ขึ้น

ในความเป็นจริงนั้นยังมีการถ่ายแบบ หรือวิธีวิชาการแห่งการประพันธ์ซึ่งต้องทำก่อนนั้นอีก คือ ในตอนต้นเมื่อกวีนึกคิดถึงการเป็นไปแห่งเหตุการณ์ในชีวิตมนุษย์ ซึ่งเป็นเหตุสุดใจให้กวี ใคร่จะแต่งเรื่อง กวีย่อมเรียบเรียงเหตุการณ์นั้น ๆ เข้าเป็นแผนเรื่อง (Plot) ก่อน เมื่อได้แผนเรื่องแล้วย่อมกะตัวละครที่จะมีในเรื่องแล้วจึงเรียงบทเจรจา เป็นถ้อยคำหรือภาษา ซึ่งอริสโตเติลให้ความสำคัญกับขั้นแผนเรื่อง (Plot) ว่า เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด

1.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาศาสตร์

1.3.1 ภาษาศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยภาษาในส่วนรวม หรือภาษาใดภาษาหนึ่งหรือภาษาต่างๆ เปรียบเทียบกันก็ได้ เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับ ลักษณะภาษาทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะทำได้สามารถใช้ภาษาได้ผลสมความปรารถนา

กำเนิดของภาษา ภาษาเกิดขึ้นมาได้อย่างไร มักซ์ มิลเลอร์ ได้แสดงความเห็นไว้ว่าภาษาเกิดขึ้นได้ 3 ทางคือ 1) ทางเบาเวา คือ เอาเสียงของสัตว์มาตั้งเป็นชื่อของสัตว์ เช่น แมว กา 2) ทางพูพู คือ เสียงอุทานแสดงความรู้สึกต่าง ๆ เช่น โอ โอ้ โอ้ย เป็นต้น 3) ทางโยเฮโฮ คือ เสียงที่เปล่งออกมาในการกระทำกิจต่าง ๆ รวมกัน เช่น ฮุยเลฮุย สารพะเฮโล เป็นต้น

ภาษาเป็นเครื่องสื่อสารระหว่างมนุษย์ซึ่งอาศัยเสียงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นภาษาจึงมีความหมายด้วยเสียงที่เปล่งออกมาและมีความหมายเรียกว่า คำ การขยายตัวของภาษาทำได้หลายทาง เช่น โดยยืมคำจากชนชาติอื่น ๆ ที่มีการสังสรรค์ติดต่อกัน ภาษาเราก็มีคำยืมจากภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน ภาษาบาลีสันสกฤต เป็นต้น

ภาษาไทยเป็นภาษาในตระกูลคำพยางค์เดียว แต่ได้รับภาษาบาลีมาจากพระพุทธศาสนาด้วย ดังนั้น ภาษาไทยจึงเป็นภาษาซึ่งมีระเบียบของคำพยางค์เดียวกับภาษาอื่นโดยรูปผสมกัน จึงมีอัจฉริยลักษณ์เป็นภาษาที่ร่ำรวยแสดงความคิดเห็นตามอารยสมัยปัจจุบันได้โดยแม่นยำ

ภาษานอกจากอาศัยเสียงแล้วยังอาศัยคำเขียน เพื่อให้การสื่อสารอยู่ได้ถาวรภาษาไทยก็มีตัวอักษรไทย ซึ่งพ่อขุนรามคำแหงได้บัญญัติขึ้นโดยดัดแปลงมาจากตัวอักษรที่มีใช้กันอยู่ก่อนบ้างแล้ว เพื่อให้เหมาะสมกับภาษาไทยยิ่งขึ้น แต่ก็มีตัวอักษรเพิ่มเข้ามาบางตัวเพื่อเป็นการถ่ายตัวอักษรบาลี-สันสกฤต กล่าวคือ มีตัวอักษรที่ออกเสียงซ้ำกันเพิ่มเข้ามา ซึ่งบัดนี้รัฐบาลได้แก้ไขใหม่แล้วแต่ยังคงมีพยัญชนะที่มีเสียงซ้ำกับพยัญชนะตัวอื่นอยู่ คือ ณ ช ภ และ ญ โดยตัว ญ มีเสียงเป็น 2 เสียงคือออกเสียงเป็น “ย” เมื่อเป็นตัวนำ และออกเสียงเป็น “น” เมื่อเป็นตัวสะกด เหตุที่เป็นอย่างนี้ เพื่อความสะดวกในการแยกความหมายของคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤต ที่ออกเสียงเหมือนกันนั่นเอง

1.3.2 ลักษณะของภาษาไทยสยาม ภาษาคือเครื่องสื่อความหมายระหว่างมนุษย์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ จักษุภาษาหรือภาษารับด้วยตา และโสทรภาษาหรือภาษารับด้วยหู ซึ่งภาษารับด้วยหูคือ ภาษาพูด หรือพากย์ เป็นสมบัติเฉพาะมนุษย์ ต่อมาเมื่อมนุษย์เจริญขึ้นแล้วจึงได้คิดภาษาเขียน โดยในขั้นต้น ภาษาเขียนก็เป็นจักษุภาษาก่อนคือเป็นภาษาเขียนที่มีความมุ่งหมายจะถ่ายภาพของจริงลงไว้ เช่น ภาษาเขียนของจีน ภาษาเขียนลักษณะแบบนี้เรียกว่าภาษาลายลักษณ์ชาวฮีบต์

แต่เดิมก็เขียนลายลักษณ์อักษรอย่างจีนเหมือนกัน แต่ต่อมาได้คิดถ่ายเสียงคำพูดลงไว้ จึงเกิดเป็นตัวอักษรขึ้นโดยชาวพินเซียเป็นชาติแรก

ภาษาไทยถือเป็นอารยธรรมของชาติไทย ลักษณะของภาษาไทยสยามแม้จะมีคำที่ยืมมาจากภาษาอื่น ๆ หลายภาษาจนทำให้ภาษาเรามีความร่ำรวย คือมีคำใช้มากมายก็ตาม แต่ก็ยังมีลักษณะหลายประการที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาษาไทยสยาม โดยเฉพาะการเรียงคำเป็นการเปลี่ยนความหมายได้เช่น คนดี หมายถึง คนที่ดี ส่วน ดีคน หมายถึงอวัยวะของคน เป็นต้น และอาจกล่าวได้ว่า ในภาษาไทยตำแหน่งและลำดับของคำเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

1.3.3 ที่มาของคำ คำมีชีวิตของตนเอง มีการเกิดแก่เจ็บตายเหมือนกัน ดังนั้นการศึกษาที่มาของคำจะได้รสของคำต่างๆ อย่างประณีตขึ้นอีกมาก จากการเริ่มค้นที่มาของคำโดยการแปลตำแหน่งบรรดาศักดิ์ต่าง ๆ ตามทำเนียบ รวมทั้งการแปลคำซึ่งใช้หมายถึงตำแหน่งบรรดาศักดิ์ จะทำให้เห็นถึงการจัดระเบียบราชการในสมัยก่อนได้ เพราะบรรดาศักดิ์ในสมัยก่อน ไม่ใช่เป็นฐานันดรศักดิ์ แต่หมายถึงอำนาจบังคับบัญชาเช่นเดียวกับยศทหารในปัจจุบัน ฉะนั้นถ้าเปลี่ยนตำแหน่ง ก็เปลี่ยนบรรดาศักดิ์ด้วย และถ้าบอกบรรดาศักดิ์ ก็อาจทำให้รู้ตัวว่ารับราชการอยู่ในส่วนราชการใด

เมื่อค้นคว้าที่มาของคำต่อมาก็พบว่า คำเป็นองค์พยานแห่งวัฒนธรรม เพราะความหมายของคำตามกาลเทศะ แสดงความคิดความเห็นและขนบธรรมเนียมประเพณีของชนชาติ และการผันแปรของความหมายก็แสดงความผันแปรของวัฒนธรรมเป็นลำดับมาได้ด้วย ยกตัวอย่าง คำว่า กั้นแสง ที่ไทยเราใช้เป็นคำราชาศัพท์ แปลว่า ร้องไห้ นั้นไทยเรารับมาจากภาษาเขมรที่เดิมแปลว่า ผ้าเช็ดมูล หรือผ้าเช็ดหน้า เหตุที่มากมายความหมายไปคือตามประวัติของผ้าเช็ดมูล หรือผ้าเช็ดหน้านี้ ย่อมใช้ในขณะร้องไห้

2. แนวคิดศาสตร์พระราชา

คำว่าศาสตร์พระราชาแปลตามรูปศัพท์ หมายถึง องค์ความรู้ของพระราชชาติทรงช่วยเหลือประชาชนชาวไทยให้รากนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการเลี้ยงชีพและการดำเนินชีวิต อธิบายได้ว่าศาสตร์พระราชชาติที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานไว้คือ หลังใช้ในการดำเนินชีวิตของปวงชนชาวไทยเป็นแนวทางในการพัฒนาชาติ โดยเริ่มจากการพัฒนาคนส่งเสริมการศึกษาเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่าองค์ความรู้และแนวทางแห่งศาสตร์พระราชชาติเป็นแนวทางที่นานาประเทศทั่วโลกสามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรมศิลปากร (2562, สารรัฐมนตรีนว่ากรกระทรวงวัฒนธรรม)

หนังสือวิทยาวรรณกรรม เป็นการอธิบายให้ผู้อ่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับบรรณคดีและองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดชัดเจนและลึกซึ้ง การอธิบายมีทั้งทฤษฎีและตัวอย่างที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น แสดงถึงการมูานะความเพียรพยายามของผู้ประพันธ์ ในการศึกษาค้นคว้าและการมีความคิดสร้างสรรค์ในการนำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวอย่างสอดคล้องเหมาะสม โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านได้รับความรู้ทางวิชาการเป็นหลัก

หนังสือเล่มนี้สื่อให้เห็นแนวคิดศาสตร์พระราชชาติในหลายด้านดังนี้

1. ด้านการทำงานดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตรเนื่องในวันข้าราชการพลเรือนวันที่ 1 เมษายน 2535 ว่า

“ความรู้ที่ถูกต้องแม่นยำทั้งทางลึกและทางกว้างประการหนึ่ง ความคิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฎฐิถูกต้องด้วยเหตุผลหลักวิชาและความชอบธรรมประการหนึ่งความสามารถในการปฏิบัติกิจการงานให้สำเร็จผลตรงตามจุดหมายอีกประการหนึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการทำงาน” สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา (2562, น. 117)

2. ด้านความเพียรและอดทน ดังพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2527 ว่า

“ข้อนี้ขึ้นอยู่กับการรักษาเจตนารักษาความตั้งใจพอใจและถูกใจในงานยิ่งกว่าอื่น เพราะความแน่วแน่และพอใจในการทำงานนั้นย่อมทำให้เกิดความพากเพียรและอดทนที่จะกระทำงานให้ต่อเนื่องกันไปได้โดยตลอด เมื่อมันทำอยู่เสมอก็เกิดความชำนาญและความชำนาญของคล่องแคล่วช่วยให้ทำงานได้โดยสะดวกด้วยความเบิกบานเบาใจ” สำนักงานมูลนิธิพัฒนา (2562, น. 108)

3. การรักษารักษาภาษาไทยหนังสือวิทยาวรรณกรรมเป็นหนังสือที่พูดถึงเรื่องราวของภาษาไทยที่เราใช้ในการแต่งวรรณคดีทำให้รู้และเข้าใจภาษาไทยซึ่งผู้ประพันธ์เรียกว่าภาษาไทยสยามได้อย่างแจ่มชัดซึ่งเป็นไปตามพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่า

“การใช้ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดีเรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาลจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้” กรมศิลปากร (2562, น. 309)

4. หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในเรื่อง 1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ 2. ทำงานง่าย 3. ความเพียร

อภิปรายผลการวิจัย

หนังสือวิทยาวรรณกรรม พระนิพนธ์ของพลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ได้รับการประกาศยกย่องให้เป็นวรรณกรรมดีเด่นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีแนวคิดตามศาสตร์พระราชานั้นได้จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2506 โดยสำนักพิมพ์แพรวพิทยา และจากการแบ่งยุคเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของวรรณกรรมในช่วงเวลา 70 ปีนั้น วิทยาวรรณกรรมจัดอยู่ในยุคที่สอง คือยุคสายลมแสงแดด (พ.ศ. 2501-2506) งานเขียนประเภทศิลปะรุ่งโรจน์ขึ้น นักเขียนเน้นสะท้อนปัญหาชีวิต ความรัก และครอบครัวของชนชั้นกลางในยุคสมัยใหม่ โดยมีกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่น่าสนใจ เช่น ศุภร บุนนาค เขียนเรื่องสั้นชุดรอยตะเกียงลาน คนซื้อฝันที่รัก และลมเย็น กฤษณา อโศกสิน เขียน ดอกหญ้า น้ำผึ้งขม ระฆังวงเดือน กาญจนา นาคนันทน์ เขียน ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา เป็นต้น รวมทั้งมีนวนิยายเรื่องบุลล้างผลาญ เรื่องผี เรื่องลึกลับสยองขวัญอีกด้วย เช่น เสก ดุสิต เขียนอินทรีแดง ตรี อภิกรม เขียนแก้วขนเหล็ก จอมเมฆินทร์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังปรากฏสารคดีธรรมะโดดเด่นที่สะท้อนให้เห็นถึงการจัดระเบียบสังคม 2 เรื่องคือ ท่านพุทธทาส เขียนคู่มือมนุษย์ และ ท. เสียงพิบูลย์ เขียนกฎแห่งกรรม และมีงานวิชาการ 1 เรื่องคือพลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เขียนวิทยาวรรณกรรม ต่อจากที่ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ เขียนวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์มาก่อน ปี 2489 กรมศิลปากร (2562, น. 76-77)

หนังสือวิทยาวรรณกรรมเป็นหนังสือที่ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างลึกซึ้งและรอบด้านในเรื่องที่มีประโยชน์ต่อผู้อ่านในอันที่จะทำให้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องความหมายของวรรณคดีประเภทของวรรณคดี กลวิธีในการแต่ง ภาษาในวรรณคดีและภาษาศาสตร์ เป็นต้น กล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายของผู้แต่งวิทยาวรรณกรรมมีความสอดคล้อง

กับจุดมุ่งหมายและประเภทของวรรณกรรมดังที่กล่าวมา มัลลิกะมาส (2522, น. 167) กล่าวว่า สารคดีคือเรื่องที่มีเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้และความคิด ในบางเรื่องให้ความบันเทิงด้านภูมิปัญญา เช่นเดียวกับรื่นฤทัย สัจจพันธ์ (2522, น. 3) ที่ได้กล่าวว่า สารคดีคือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระและมีจุดประสงค์ เพื่อให้ความรู้ความคิดแก่ผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านด้วย

เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่นกล่าวว่า นักประพันธ์ หรือนักแต่งวรรณคดีเป็นศิลปินเช่นเดียวกับจิตรกร คือต้องเป็นช่างผู้ชำนาญ ในการใช้ถ้อยคำ เพราะนอกจากระบายภาพที่สวยงามจากความคิดเห็นของตน ออกมาแล้วยังจะต้องจงใจให้ผู้อ่านเห็นความสวยงามของภาพหรือเกิดความสะเทือนใจตามไปด้วย ดังนั้นจึงถือว่านักประพันธ์เป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ ภาพที่สวยงามขึ้นด้วยหนังสือและภาพสุนทรเหล่านี้เองเป็นวรรณคดี โดยแท้ พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2548, น. 39-40) ความคิดนี้สอดคล้องกับกุสุมา รัชชมนณี (2547, น. 16) ที่กล่าวว่า กวีหรือนักเขียนไม่มีเส้นสี จึงใช้ถ้อยคำภาษามาวาดให้เกิดภาพในใจ ของผู้อ่านผู้ฟัง โดยจะต้องหาค่ามาวาดให้สมอารมณ์มากที่สุด เช่น สภาพจิตใจของพระมหากษัตริย์ในลิลิตตะเลงพ่ายที่ยกทัพมารบกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งกวีบรรยายว่า “ร้อนระบมบ่มไหม้ สวาทเพียงเพลิงสุม” เป็นการวาดภาพด้วยภาษาให้เห็นด้วยใจว่าทุกข์ร้อนมากเพียงใด ในการที่ต้องจากนางที่รักมา ร้อนเพียงใดผู้อ่านคะเนได้จากคำเปรียบที่ว่า เหมือนมีกองไฟเข้าไปสุมอยู่ในหัวใจฉะนั้น เป็นต้น

ในการอธิบายเรื่องราวหรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ผู้ประพันธ์ จะเรียงลำดับข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้เข้าใจ ได้ง่ายขึ้นด้วย ยกตัวอย่างเช่น การอธิบายรสนิยมทางวรรณคดี ผู้ประพันธ์ จะกล่าวถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกันดังนี้ 1) ความมุ่งหมายในการอ่านวรรณคดี 2) การอ่านหนังสือแบบฉบับ Classic และ 3) วิธีอ่านวรรณคดี ทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นการทำงานตามแนวคิดศาสตร์พระราชา คือ การศึกษาข้อมูล

อย่างเป็นระบบและทำให้ง่าย อนึ่งในการแต่งหรือเรียบเรียงหนังสือใดก็ตามย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความรู้ความสามารถของผู้ประพันธ์ในหลาย ๆ ด้านอยู่แล้ว โดยเฉพาะเกี่ยวกับความพากเพียรอดทน หนังสือวิทยาวรรณกรรมได้แสดงให้เห็นเป็นพิเศษในเรื่องนี้ คือเมื่ออธิบายถึงวรรณคดีบริสุทธิ์ผู้ประพันธ์ได้แปลโคลกโคลกสมัยกรีกออกเป็นโคลงสี่สุภาพไว้เป็นตัวอย่างด้วย

“ Heard melodies are sweet, but those unhead
Are sweeter ; therefore, ye soft pipes, play on ;
Not to the sensual ear, but, more endear'd,
Pipe to the spirit ditties of on tone:

เพลงยีนสวาทแต่สู้	เพลงมียิน	ได้ฤ
ปิ่นุ่มจูงเป่าระริน	เถิดเจ้า	
ไข่จับโสตราคิน	จับจิต	ใจนา
เพลงบ่ผันเสียงเกล้า	ยิ่งเย้ายวน	แพง

พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2548, น. 49)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

วรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ สารคดี และวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน มีจำนวนทั้งหมด 350 เล่ม ดังนั้นจึงควรมีการทำวิจัยถึงคุณค่าและศาสตร์พระราชานองหนังสือซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาไว้เป็นหัวข้อแรก หรือหากหนังสือนั้นมีผู้ศึกษาวิจัยเป็นแล้วก็ควรทำการศึกษาในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ เช่น กลวิธีการใช้ภาษา การบูรณาการของการสื่อสาร การเปรียบเทียบสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *วรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัยรัชกาลที่ 9 ตามแนวคิดศาสตร์พระราชา*. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์กรมศิลปากร.
- กุสุมา รักษมณี. (2547). *กุสุมาวรรณนา 2 : เส้นสีลิลาวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2522). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชลธิชา บำรุงรักษ์ และนันทนา รณเกียรติ. (2558). *ภาษาคืออะไร ใน ดิยู ศรีนราวัฒน์ และชลธิชา บำรุงรักษ์ (บรรณาธิการ). ภาษาและภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิยู ศรีนราวัฒน์ . (2558). *ภาษาที่วัฒนธรรม* ในดิยู ศรีนราวัฒน์ และชลธิชา บำรุงรักษ์ (บรรณาธิการ). *ภาษาและภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์. (2548). *วิทยาวรรณกรรม วารสารปากไก่ ฉบับพิเศษ. สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย*. สมุทรปราการ: โรงพิมพ์ดี.
- รินฤทัย สัจจพันธ์. (2522). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา. (2562). *พลังของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป.